

gojko dogo

jedrenje u magli

Gubavi očevi gubavoj deci nude
Plodove na zlatnoj obali posle kiše
Ne znajući da u raju
Lobanje suve zvone ko stoletne šume
Praznina tupo odeže.

Putnici nad otvorenim grlom zemlje
Traže daleku obalu u magli
Koja taj buduću oblik stvori
Kao da je smrt rumena jeza zore.

Taj zev zemlje zinuo u nama
Ta nepoznata obala, svetionik
Ujutru zida uveče obara,
Munja u mraku čelo mrska
A puste zvezde u dubini plove.

Putuj odavno mrtav
Ko veliki papirnat zmaj na nebu
Kome dete uzicu čas pušta čas tegli,
Jedri; ukleti putniče nad beskrajem
Plamti ledni trozubac u zenitu
I pre nego svoju senku shvatiš
Na tebe će da se sruči.

Jedri, sam na belim jedrima
Meteor u magli nad prolomom sjaji
Između njega i tebe
More, jedri.

zolija egzotika

Nešto šapće u suvoj šumi žila
Kao prolejni stid stare kože
Podzemna bolest ili čudna plima
Cmiže u krvi udara krilima
U tvrdu ploču na đnu uha
Da ugasi u jami nemo gra

Da ugasi sveću u potiljku.
I olovo topi na hladnim usnama,
Opori talog tuđe i žedi
Šumi kroz žute grane sliva
A šuplje stablo zvoni kao trska.
Ko li glav i lud tuli luču u tom mraku

A neće da zove ni da čuti
Brat nije niti putnik zalutao,
U dolini bez puta i odziva
Zov izvora nema dubljeg ispod neba
Od zvuka tog zrna koje čelo traži.

Negde u glavi nepoznata larva koren
[truje]

Od otrova nema boljeg vina,
Da izleči ili da ubije,
Nema vrata ni mudrih dubina
Koje njezin leptir ne otvara.

božidar milidragović

orfej peva argonautima

Valovi vali valovi vali
Vali valovi vali valovi
Bi li nam zlatno runo dali
Valovi vali valovi vali

Vali valovi vali valovi
Valovi vali valovi vali
Vesla nam procvetaše od soli
Vali valovi vali valovi

Neka se more sa nama šali
Valovi vali valovi vali
Vesla nam procvetaše od soli

Vali valovi vali valovi
Bi li nam zlatno runo dali
Valovi vali valovi vali

argonaut I

Pred kapijama smrti samo put je spas.
Pevač sa nama zaboravi i izgubi
Ženu uzetu od noći harja ljubi
Horsku pesmu jaču no gluv talas

Mami nas krzno koje nam uze glave i
[lsan]
Ostvaren van oka tek u runu
Samo pobuni trajemo u zrnju
Na putu proći će put i naš dan

Iznad nas puni se luna žuta
Pogledamo je nekad, ali nas ne sputa!
Mi ne idemo da ganemo čudo.

Što duži boravak daj nam; pevamo
[glad]
Koji nećemo utoliti nikad
Primaknu se stene i zapevaju tvrdo.

žena uzidana u zid

Prestupna bi zora kad dunderi
Zazidaše te nečužnu, zida radi
Jabuka zri, žena, nadi se zameri
Što bedem uveća, srce iznenadi.

Da bude glas što nikud ne vodi
Slepi izvor koji stepo osokoli
Skamenjena, ti ne vidiš u vodi
Usnu podmetnutu pod mlaz koji boli.

Neka zri gorko mleko pretvoreno u
[vodu!]
Jalove gospe, opijte se sada
Zidom koji bi da prestup opravda.

Život je prošao; vatra se preseli
U jabuku što zri. Nek te ne ucveli
Svet što ti leđa okreće u hodu.

tomaž šalamun

mir ljudima na zemlji

Bog se seti svih putnika
kiše u Arasu
sina Davidova
i veverice kako pada na zemlju
a ja vičem zečevi
misleći da su zečevi jer slabo vidim
Bog se seti Stavrogina
pinija prozračnog drveta naših igara
kako bačkamozube
i kazacu mir ljudima na zemlji
od svega ampir pokušava
najviše mi se dopadaju ampir-noge
bog će se setiti
Bog će se setiti kako sam se namučio
da sam od hleba napravio tetraedar
besno ga bacao na zid
i bio je rat
i drugi su jeli saharin
Dolazi vatra
noć sa zaliscima
pakao vidim gde je stajao moj andeo.

Bez tebe slovo P otići će k vragu svet
paradajz pojas politika
jeste li videli papagaja bez slova P
ili pipu pušiti Pensilvaniju
bez tebe slovo P ostaje još samo
žabica akvararin nastati namazati
a sve su to slonovi na paketima
pogledajmo samo teškoće
koje će nastati u zemljopisu
ideš po svetu stigneš do Patagonije
stop crna praznina
ne možeš uzeti čak ni prut
da bi ga naslonio
na pred-Patagoniju ili po-Patagoniju
onda ti sine pa kažeš TRAM
ali ti i TRAM padne u prazninu
pošto nema paketa
nikad ne jedeš po porudžbini
stalno povećavaš meni
zatim hoćeš da spavaš a samo zevaš
i zevaš go jer nema pižame
tako se širi nemoral
tako se širi nemoral
perje poštari pamtiš

Postoje određene mane
na tvome vratu i već uskoro
neću imati šta da grizem
svi valovi s juga
neće ti pomoći
sui valovi
iako si molio
iako si se svakoj algi posebno obraćao

Skoljku moraš pojesti
sirovu sirovu
jedva rođenu
jer se na ovom božjem suncu
sve sprži

šta je gadost

Gadost je ako dođeš kući
i kažeš založite mi peč
i niko ti ne založi peč
a februar je

ta idite idite
najglobalnija gadost je grašak
Preveo sa slovenačkog Petar VUJIČIĆ

(Nastavak sa 4. strane)
da postanu konformisti u najružnijem
smislu te reči. Dodajmo još da je nepo-
bitna tvrdnja onih stručnjaka koji kažu
da ljudi koji traže svoj identitet u tu-
đim pohvalama nikada ne postaju sa-
mostalne ličnosti pošto stalno zavise od
tuđih pohvala i ocena. U tom slučaju
nema ni reči o moralnoj autonomiji, niti
pak o vlastitim idealima. Pravi ideali za
razliku od pomenutih određuju vladanje
delovanjem „iznutra“; oni uskladjuju čov-
ekovo ponašanje sa socijalnim normama
ne posredstvom straha od kazne, no na
taj način što su nastali unošenjem u lič-
nost spoljašnjih — društvenih vrednosti.
Nema, dakle, ni govora o strahu i potis-
kivanju, već je u pitanju unutrašnji re-
gulator ponašanja, unutrašnje merilo.
Ovim smo došli do jedne veoma važne
tačke u ovom napisu. Dalje izlaganje bilo
bi u velikoj meri nepotupno ako već sada
ne bismo odgovorili na pitanje: šta su to
pravi ideali za razliku od lažnih? Već je
rečeno da, prema modernim shvatanjima,
pravi ideali nisu uloga koju neko igra
pod pritiskom spolja ili pak u očekivanju
tuđih pohvala. Ali, pored toga, u savre-
menoj literaturi postavlja se pitanje je li
ideal svaki nematerijalni cilj čije posti-
zanje ne ide u raskorak sa socijalnim
normama sredine u kojoj se individua
razvija i da li je ideal samo žrtvovanje
ličnih, egoističkih ciljeva, opštim, društvenim
? Odgovarajući na ovo pitanje jedan
savremeni psiholog izlaže veoma zanim-

ljivo shvatanje. On kaže da polazeći od
strogo subjektivnih ocena jedan fašista,
koji je podstaknut željom da se potišni
višim ciljevima (fašističkim), ima ideal
isto toliko koliko i onaj čovek koji se
bori za ljudsku ravnopravnost i slobodu.
Razume se da je to neprihvatljivo i ne-
tačno. Zbog toga, kaže isti autor, treba
uočiti razliku između pravih i lažnih
ideala. Ideali fašiste svakako spadaju
među lažne ideale. Da vidimo kako se to
objašnjava. Pravi ideali, po mišljenju is-
tog psihologa, imaju jednu zajedničku ka-
rakteristiku: oni su izraz želje za nečim
što još nije usavršeno, ali što je po-
željno i služi razvitku i sreći ljudi. Na
primeru da time još uvek nije objašnje-
no šta su pravi ideali i kako se oni raz-
likuju od lažnih, pošto ne znamo šta je to
što služi u svrhu razvitka, isti naučnik
odgovara: „mi nismo uvek sigurni koja
je hrana zdrava a koja ne, pa ipak ne
zaključujemo da nema načina da prepoz-
namo pokvarenu“. Na isti način ljudi
mogu da saznaju šta je rđavo za duševni
život, kaže autor. On dalje razvija misao
naglašavajući da sve ono što je usme-
reno osiromašenju duševnog života, izo-
laciji, sputavanju i uništenju — to je
protiv života. Sve što služi slobodi i raz-
vitku ličnosti — ide u prilog života. Pre-
ma tome, ideali fašiste, koji su u osnovi
destruktivni, što posebno ne treba pot-
krepljivati dokazima, idu protiv razvoja
i života. Prema ovom shvatanju, nemo-
guće je nazvati zdravom privrženost ideal-

lima razaranja, uništenja — niti se takvi
ideali mogu da nazovu pravim idealima.
To su u svojoj osnovi patološki ciljevi i
pervverzije u ovoj oblasti duševnog života
ili, jednom rečju: lažni ideali. Dakle, u
odgovoru na postavljeno pitanje može se
reći da ideali nisu samo ciljevi koji ne
idu u raskorak sa normama jedne grup-
pacije, pošto norme jedne grupe ljudi
mogu biti bolesne, kao što se videlo iz
primera. Prema učenju koje izlažemo
može da se shvati da ideali treba da idu
u korak sa svim procesima razvitka, da ga
podstiču i obezbeđuju. Oni treba da vode
obogaćenju života, slobodi, a ne smrti i
razaranja. Samo u tom slučaju može se
govoriti o pravim idealima.

IDEALI I UZORI

Napred je već rečeno da su ideali per-
sonifikacija vrednosti koje su posredstvom
određenih psiholoških mehanizama unete
u ličnost. Sada valja da se doda da su
ideali mlade dece obično pojedine osobe
— uzori, čijim se posredstvom unose vred-
nosti — kao jedna njihova bitna odredba.
To je sasvim razumljivo ako se uzme u
obzir da naročito za mladu decu izrazi
iz rečnika moralnog vaspitanja — dobro,
lepo, pošteno, druželjubivo itd. nemaju
nikakvo značenje. Ali ako se ti izrazi
vežu za pojedine osobe, onda će kada se
deca identifikuju sa tim osobama ili kada
ih imitiraju, biti uneti u detinju ličnost
zajedno sa tim voljenim, preferiranim
uzorima. Iz ovoga, međutim, ne treba za-

ključiti da su ideali i uzori isto. Jer, is-
pitivanja su pokazala da jedan isti uzor
ne biva viđen na isti način od strane
raznih pojedinaca koji se sa njim identi-
fikuju. Uzori jesu ideali ali viđeni očima
onih koji se za njih opredeljuju, koji se
sa njima identifikuju. To znači da će
razni pojedinci videti u uzoru ili mu pri-
pisati nešto od sopstvenih osobina, po-
treba, želja, očekivanja, dakle, nešto što
sam uzor ne poseduje. Uzor je, dakle,
osoba koja ima šanse da se njom pored
njenih osobina pripišu i neke željene.
Najzad, valja da se doda da uzori ova-
ki videni bivaju uneti u ličnost i da se sa
njima unose i njihovi realni kvaliteti i
ocene koje im društvo pripisuje. Tako se
objašnjava tvrdnja da su vrednosti per-
sonifikovane i, s druge strane, da ideali
personifikuju svest o vrednostima. Samo,
to ne znači da vrednosti zauvek ostaju
personifikovane. Primećeno je, naime, da
sa tokom razvitka uzori i ideali menjaju
pod uticajem unutrašnjih i spoljašnjih
činilaca, dok negde početkom perioda zre-
losti ne prerastu u potpuno impersonalan
„selektivni sistem“ — svest o vrednosti-
ma, koja je funkcionalno nezavisna od
pojedinih ranijih uzora i ideala. Takva
svest o vrednostima, ako se razvijala pod
povoljnim uslovima, ne počiva na strahu
od kazne niti je izraz želje da se neko
umili. O moralnoj zrelosti može se go-
voriti samo ako čovek poseduje takvu
svest o vrednostima, u protivnom nipošto.
Boško V. POPOVIĆ